

Til Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep,
0030 Oslo
postmottak@lmd.dep.no

Oslo, 31. august 2022

Innspill til stortingsmelding om dyrevelferd

Det vises til brev fra Landbruks- og matdepartementet datert 2. juni 2022, referanse 22/542-3 hvor det inviteres til å gi skriftlige innspill til dyrevelferdsmeldingen.

Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund takker for denne muligheten, og har følgende innspill til arbeidet med dyrevelferdsmeldingen:

Innledning

KLF er en interesse- og bransjeorganisasjon som representerer den privateide, frittstående delen av kjøtt- og fjørfebransjen i Norge. Våre medlemmer er eggpakkerier, slakterier, små og store kjøttprodusenter og importører.

KLF er opptatt av bedriftenes rammevilkår og at vi skal ha en stabil matproduksjon i Norge. Dyrevelferd er en av grunnsteinene i produksjonen av kjøtt og kjøttprodukter, og er et område som opptar medlemmene våre i stor grad. Dyrevelferden skal være god!

Vi er klar over at departementene er under tidspress, og det er viktig at dette ikke går ut over kvalitetssikringen av dyrevelferdsmeldingen slik at prosessene blir for dårlige.

Alle dyrevelferdstiltak vil ha en form for kostnad. Det er svært viktig at nye tiltak blir grundig utredet og at konsekvenser belyses godt. Vi oppfordrer til at konkrete tiltak som ikke er tilstrekkelig utredet, ikke forskutteres i selve dyrevelferdsmeldingen. Å lage gode beregninger krever tid, men er en nødvendig del av et godt beslutningsgrunnlag. Det er viktig at det blir grundige, åpne prosesser rundt det videre arbeidet i forlengelsen av dyrevelferdsmeldingen.

Ved omfattende kostnadskrevende nye krav er det avgjørende at det offentlige bidrar med økonomiske tiltak.

Begrepet dyrevelferd

Dyrevelferd er et komplekst begrep og definisjonen vil være grunnleggende for arbeidet med meldingen til Stortinget. En anerkjent definisjon er at dyrevelferd først og fremst handler om dyrets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand, samt dyrets mestring av miljøet det lever i. God dyrehelse har imidlertid også stor betydning for dyrevelferden og må ikke nedvurderes i dyrevelferdsarbeidet. Vi viser for øvrig til Animalias innspill og deres definisjon av dyrevelferd.

Enkeltindividets definisjon av dyrevelferd er imidlertid svært variert, og vi ser ofte at næringa og forbrukernes forståelse av dyrevelferd er ulik. Dette gjør det utfordrende å diskutere dyrevelferd og dermed også hva som er *god* eller *dårlig* dyrevelferd. MatPrat har over mange år innhentet kunnskap om forbrukerholdninger. Innsikten det gir er viktige bidrag til arbeidet med dyrevelferdsmeldingen.

KLF ønsker åpenhet om norsk husdyrproduksjon, spesielt for å styrke forbrukers kunnskap innen dyrevelferd hos produksjonsdyr. Økt åpenhet og transparens om husdyrproduksjonen vil kunne bidra til økt forståelse av dyrehold i Norge. Smittevern hensyn legger naturlige begrensninger på hvordan åpenhet kan praktiseres på den enkelte gård, men vi har mye å være stolte av og alle forutsetninger til å ligge fremst når det gjelder dyrevelferdsarbeid. Norge må fortsatt ha en ambisjon om å være blant de fremste i verden på dyrevelferdsområdet.

Forventninger til dyrevelferdsmeldingen

KLF er opptatt av, og vil bidra til, at norsk husdyrproduksjon skal være bærekraftig og basere seg på dyktige bønder og god dyrevelferd i hele verdikjeden. I tillegg til å sikre god dyrevelferd skal produksjonen samtidig være økonomisk, sosialt og klimamessig bærekraftig. Nye tiltak må derfor utredes grundig, også med tanke på landbrukets klimakrav og et bærekraftperspektiv. Endringer i enkelte produksjonsformer kan måtte kreve mer ressurser, eksempelvis i form av økt areal, økt fôrforbruk eller økt transport. Det er viktig å finne balansen som gir god dyrevelferd samtidig med en bærekraftig matproduksjon i Norge.

Dyrevelferdsmeldingen bør bidra til økt kunnskap og bedre forståelse av dagens dyrevelferdsarbeid og behovet fremover. Den må ha et bredt faglig perspektiv innen alle relevante fagområder for norsk husdyrproduksjon. En beskrivelse av dagens situasjon i landbruket, inkludert dyrevelferdsarbeidet som har blitt gjennomført og som er under utvikling, er nødvendig. Da vil meldingen kunne være et godt utgangspunkt for den videre diskusjonen om dyrevelferd, regelverk og rammevilkår fremover.

Vurderingene som eventuelt leder fram til nye krav innen dyrevelferd må ha et faglig og forskningsbasert grunnlag. Endringer i krav må ha faktisk betydning for dyrets velferd samtidig som de må være praktisk og økonomisk gjennomførbare.

Flere nye tiltak vil ha behov for forskning og utredning. Forskningsresultater må ligge til grunn for eventuelle endringer i husdyrholdet, og nye krav må ikke ha utilsiktede negative konsekvenser for dyrevelferden. KLF forventer at det brukes tilstrekkelig med tid og ressurser til nødvendige utredninger.

Dyrevelferdsloven omhandler per i dag pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, tifotkrepser, blekksprut og honningbier. Vi ser at insekter til bruk både i fôr til produksjonsdyr, og også som næringsmidler til mennesker, er i stor fremvekst. Det er viktig for kjøtt- og fjørfebransjen at man har god kontroll over alle deler av næringsmiddelkjeden, og at man har en jord til bord-tankegang. Vi oppfordrer derfor departementet til å vurdere om også insekter holdt for å inngå i næringsmiddelkjeden bør omfattes av dyrevelferdsloven og dyrevelferdsmeldingen. Honningbier er en del av dyrevelferdsloven, og det er vanskelig å se den prinsipielle forskjellen mellom honningbier holdt av mennesker og svarte soldatfluer som holdes for å inngå som fôrmiddel til fjørfe eller gris.

Virkemidler for dyrevelferd

Dyrevelferdsprogram

Den norske husdyrnæringa har en uttalt strategi om at det skal innføres dyrevelferdsprogram for alle husdyrproduksjoner. KLF anser at arbeidet med dyrevelferdsprogram er en effektiv måte å sikre og dokumentere velferden hos alle husdyrprodusenter. Førsteprioritet er at alle dyr har det godt og

omfattes av et dyrevelferdsprogram. Deretter støtter vi det mangfoldet som ligger i ulike produksjonsformer og nisjeproduksjon, men vi mener at dyrevelferdsprogrammene skal ligge i bunn som et godt minimumsnivå. Slakteriene og eggpakteriene bruker mye tid og ressurser på å sikre at kravene i dyrevelferdsprogrammene blir etterlevet. Det er viktig for robustheten i dyrevelferdsarbeidet at dyrevelferdsprogrammene, og arbeidet med disse, blir anerkjent i meldingen som en grunnplanke i dyrevelferdsarbeidet.

Det finnes per i dag dyrevelferdsprogram for slaktekylling, foreldre dyr slaktekylling, verpehøner, kalkun, gris og storfe, og det jobbes med å innføre dyrevelferdsprogram for sau. Dyrevelferdsprogrammene blir jevnlig utvidet med flere kriterier, og det er dyrevelferdsprogrammene vi primært ønsker å basere dyrevelferdsarbeidet på.

Dyrevelferdsprogrammene består av varierende elementer, avhengig av dyreslag. Gjennomgående momenter er krav om jevnlig veterinærbesøk, krav til dokumentasjon, krav til registrering av velferdsindikatorer, krav til kompetanse og økonomiske sanksjoner fra varemottagere ved manglende program.

Bonden er en av de viktigste enkeltfaktorene for å kunne oppnå god dyrevelferd. Det er viktig at bonden sikres tilfredsstillende økonomi til å bruke nok tid og ressurser på dyrene sine hver eneste dag. Bondens kompetanse er også en sentral faktor, og kompetansekravene i programmene er ofte mer detaljert enn det som er forskriftsfestet i dag.

Regelverk

Det finnes mange ulike dyrevelferdsstandarder og -merker. Norske kjøtt- og eggbedrifter har de siste årene blitt revidert av den internasjonale standarden BFFAW. BFFAW er først og fremst en standard som måler bedriftenes åpenhet rundt dyrevelferdsarbeidet. Bedriftene må vise i full åpenhet hvordan de jobber med dyrevelferd og hvordan de sikrer at regelverket følges. Resultatene fra BFFAWs målinger i Norge er gode, og med forbedringer fra 2020 til 2021.

Norsk dyrevelferdsregelverk er strengt på mange områder. Dette belyses også godt av Animalia i deres høringsinnspill. En revisjon og gjennomgang av de norske holdforskriftene krever nødvendigvis grundige utredninger. Mange tiltak som handler om arealkrav og levemiljø vil kunne være positivt for dyrevelferden, men kan gi utilsiktede konsekvenser, eksempelvis for mattrygghet, bærekraft eller infrastruktur. Eksempelvis vil krav om utegang øke risikoen for smitte av alvorlige dyresjukdommer som afrikansk svinepest på gris og fugleinfluensa på fjørfe. Utegang kan også øke forekomsten av smitte med bakterier som utfordrer mattryggheten, som salmonella og campylobacter.

Andre tiltak, som krav om miljøberikelse, er ofte enklere å gjennomføre, og har blitt innført i fjørfenæringen de siste årene med gode resultater.

Forutsigbarhet er viktig for videre drift, utvikling og investeringer i langsiktige, biologiske verdikjeder som kjøtt og egg. Innføringen av eventuelle nye krav og tiltak må ha tilstrekkelig overgangstid og ikke gis tilbakevirkende kraft. Hvis flere tiltak skal innføres innenfor samme produksjon, er det viktig at disse sees i sammenheng, slik at bonden får en hensiktsmessig og fornuftig planlegging for gjennomføring av nødvendige investeringer. Nye tiltak må også vurderes i sammenheng med eventuelle nye krav fra EU, slik at vi ikke får en situasjon med hyppige endringer i krav og regelverk for harmoniseringens skyld uten at dette har betydning for reell dyrevelferd. Krav om endringer i byggstruktur er svært kostnadskreven, og bør som hovedregel bare gjelde for nybygg. Det vil blant annet skje store endringer i melkesektoren i årene fremover som følge av løsdriftkravet fra 2034.

Merkeordninger

Som en del av arbeidet med dyrevelferd i EU, pågår det en prosess for å lage en felles europeisk merkeordning for dyrevelferd. KLF mener at det er viktig at myndighetene følger denne prosessen tett for å sikre at denne merkeordningen vil bli så relevant som mulig, også for husdyrproduksjonen i Norge.

Eventuelle særnorske merkeordninger for dyrevelferd kan med fordel være i offentlig regi. En offentlig merkeordning kan da administreres av eksempelvis Mattilsynet i samarbeid med næringsaktørene og landbruket, samt relevante forskningsmiljø. Det er et selvstendig poeng at egne merkeordninger i Norge utfyller EU-regelverket, og ikke er i motstrid eller i konkurranse med dette.

Mattilsynets rolle

Mattilsynet har forvaltningsansvaret for dyrehold og dyrevelferd i Norge. Mattilsynet fører blant annet tilsyn med produksjonsdyr og fisk. Det er i tillegg deres oppgave å implementere nytt regelverk og utvikle regelverk etter oppdrag fra departementene. Det har blitt testet ut løsninger med dyrepoliti ulike steder i landet. Dyrepolitiet er imidlertid en del av påtalemyndigheten og det må fortsatt være slik at det er Mattilsynet som fører tilsyn med velferden til produksjonsdyrene.

Mattilsynet må sikres nok ressurser til å kunne følge opp det ansvar og de oppgaver som forvaltningsorganet har. Mattilsynet har en svært viktig rolle for kjøttbransjen. Mattilsynets kjøttkontroll er permanent til stede i slakteriene mens slakting pågår. Tilsyn på slakteri omfatter alle dyr som stalles opp på slakteriet, håndtering, bedøving og avliving av dyrene. Mattilsynet fører også tilsyn med slakte- og nedskjæringshygiene hos kjøttbedriftene. KLF mener det er selvsagt at ansvar for forvaltning og tilsyn innen dyrevelferd og mattrygghet fortsatt skal ligge hos Mattilsynet. Kjøtt- og fjørfebransjen er helt avhengig av at vi har et kompetent Mattilsyn som har tillit i samfunnet.

KLF registrerer variasjoner internt i Mattilsynet når det gjelder vurderinger og veiledning ved tilsyn på gård, samt i registreringer av USR-koder både mellom ulike slakteriers kjøttkontroll og internt på slakteriene. For at dyrevelferdsprogrammene skal fungere etter hensikten, og for at slakterier og eggpakkerier skal kunne følge opp bøndene på en god måte, er vi avhengige av at registreringer og vurderinger gjøres på en enhetlig måte. Intern kalibrering i Mattilsynet og god regelverksveiledning må derfor prioriteres høyt for å sikre korrekt og enhetlig etterlevelse av dyrevelferdsregelverket.

Dyrevelferd ved transport og slakting

Våre medlemsbedrifter inkluderer slakterier i hele landet som slakter både fjørfe og firbeinte dyr. Dyrevelferd ved både transport og avliving er derfor et viktig område hvor KLFs medlemmer, hvor vi har et spesielt ansvar.

Revisjon av transportreglene er en viktig del av EUs gjennomgang av dyrevelferdsregelverket, og det er sannsynlig at det vil komme innstramminger her. KLF er positive til en slik gjennomgang av transportregelverket. I Norge har vi allerede begrensninger på transporttid på dyr til slakt, og norske slakterier transporterer ikke levende dyr ut av landet. EUs regelverk må derimot ta høyde for til dels svært lange transporter, inkludert til land utenfor EU. Det er viktig at Norge spiller en aktiv rolle når det nye EU-regelverket skal utarbeides, slik at vi ikke får regler som ikke er tilpasset norske forhold. I

verste fall kan det bli vanskelig å transportere dyr i Norge. Det har eksempelvis vært fremmet forslag tidligere om at dyr ikke skal kunne transporteres når det kaldere enn fem grader ute.

Det forventes også en revisjon i EU av regelverket om avliving av dyr og om dyrevelferd i slakterier. Det er viktig for kjøtt- og fjørfebransjen at regelverket fortsatt blir basert både på oppdatert kunnskap om dyrevelferd og hva som er praktisk gjennomførbart. Eksempelvis er det jevnlig kritikk mot gassbedøving av gris med CO₂. Foreløpig er det ingen alternativer som er dokumentert bedre enn dagens bruk av CO₂, som fortsatt anses som beste praksis. Det gjøres mye arbeid på området, og det jobbes blant annet med modeller som avklarer når grisen taper bevissthet ved gassbedøvelse. Eventuell utfasing av CO₂ kan først skjer når det er gode, relevante alternativ tilgjengelig.

Kameraovervåking ved lange transporter er et diskutert tiltak i EU, og i Norge har det vært en diskusjon om kameraovervåking i slakterier. Slike tiltak må eventuelt vurderes som grep for å bidra til å styrke arbeidet med å sikre dyrevelferd og ikke som et tiltak ment for å gi økt åpenhet eller transparens. Filmer og bilder kan være nyttige hjelpemidler for å bedre slakteriets arbeidsprosesser fram til dyret er avlivet, men obligatorisk kameraovervåking vil ikke bidra til økt åpenhet slik vi ser det. Mattilsynet og KLF har sammen utformet en rapport om kameraovervåking i slakterier, blant annet basert på erfaringene fra det slakteriet i Norge som benytter dette i størst grad. Rapporten ble oversendt til Landbruks- og matdepartementet 3. desember 2020. Konklusjonen fra rapporten gjengis her i sin helhet:

«Prosjektgruppen mener at kameraovervåking på slakterier kan ha en positiv, men begrenset effekt på dyrevelferden.

Kameraovervåking kan

- *bidra til å fange opp avvik og sette i gang tiltak*
- *ha en generell forebyggende effekt for å sikre at rutiner og regelverk blir fulgt*
- *være et verktøy for virksomhetens internkontroll og opplæringsarbeid*
- *brukes av både virksomheten og Mattilsynet i konkrete tilfeller der det for eksempel er tvil om et hendelsesforløp*
- *gjøre det mulig å dokumentere hvordan dyr håndteres utenom vanlig arbeidstid*

Effekten begrenses av at

- *ikke alle forhold egner seg for kontroll ved hjelp av videoopptak*
- *Mattilsynet er til stede i slakteriene hele tiden mens det foregår slakting, og har derfor et godt grunnlag for å føre et effektivt og direkte tilsyn med dyrevelferden*
- *verken virksomhetene eller Mattilsynet har kapasitet til å kontrollere mer enn svært begrensede mengder opptak*

Slakteriene har i liten grad tatt i bruk kameraovervåking. Hovedårsaken er hensynet til de ansattes personvern og usikkerhet om nytteverdien. At opptak av personell kan bli offentlig tilgjengelig via Mattilsynets postlister, gjør det mindre ønskelig for slakteriene å ta i bruk kameraovervåking. Prosjektgruppen tror derfor ikke at kameraovervåking vil bli tatt i bruk i utstrakt grad med mindre dette er et forskriftskrav.

Dersom slakterier likevel bruker kameraovervåking, vil Mattilsynet etter dagens regelverk ikke kunne utnytte potensialet fullt ut. Dette er fordi Mattilsynet kun kan få tilgang til opptakene når det foreligger en konkret sak. For at Mattilsynet skal ha full nytte av kameraovervåkingen, kreves trolig endringer i kameraovervåkingsforskriften § 5.

Dersom et krav om kameraovervåking skal forskriftsfestes, er det av vesentlig betydning at kravet beskriver hva som skal filmes og hvilken kvalitet det skal være på videoopptakene. Forskriften må også være i samsvar med personvernreglene, av hensyn til både Mattilsynets og slakteriets ansatte. Det må også tas hensyn til at slakteriene påføres kostnader ved å måtte kjøpe, montere og drifte kameraovervåkingen.»

Videre arbeid

Under arbeidet med meldingen, forventer vi at departementet vil ha behov for ytterligere kunnskapsinnhenting. KLF har tett kontakt med sine medlemmer og bistår gjerne med konkrete tall og fakta for å sikre at spørsmål og fagområder belyses på en tilfredsstillende måte.

Vi ser det som svært viktig med tett involvering i den videre prosessen med dyrevelferdsmeldingen. Slik vi ser det er det avgjørende med en åpen og transparent prosess, også for det arbeidet som følger i kjølvannet av meldingen etter at den er behandlet på Stortinget.

Med vennlig hilsen

Bjørn-Ole Juul-Hansen
Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund